

**ІНСТИТУТ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ І ГЛОБАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО
ПРОСТОРУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ**

ЗАТВЕРДЖЕНО:

вченою радою ІТГП НАНУ
27 жовтня 2016 року
(протокол № 9, п.5)

**ВВЕДЕНО В
ДІЮ:**

Наказ ІТГП
від 27 жовтня
2016р. №30-с

**ПОЛОЖЕННЯ
ПРО САМОСТІЙНУ РОБОТУ АСПІРАНТІВ
ІНСТИТУТУ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ І ГЛОБАЛЬНОГО
ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК
УКРАЇНИ**

1. Загальні положення

1.1. Положення про самостійну роботу (СР) аспірантів Інституту телекомунікацій і глобального інформаційного простору НАН України (далі - Положення) є складовою системою управління якістю ІТГП НАНУ, внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти і регулює організацію самостійної роботи аспірантів в Інституті телекомунікацій і глобального інформаційного простору НАН України (далі – ІТГП НАНУ).

Положення розроблене з урахуванням вимог Закону України «Про вищу освіту», Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження національної рамки кваліфікацій», стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area), Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)», інших нормативно-правових актів з питань освіти, Статуту ІТГП НАНУ, Положення про оцінювання результатів навчання аспірантів в ІТГП НАНУ Положенням про організацію освітнього процесу здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в ІТГП НАНУ, Положення про порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук в ІТГП НАНУ, інших документів, якими регулюється освітній процес в ІТГП НАНУ.

1.2. Мета Положення - визначити основні засади організації самостійної роботи аспірантів ІТГП НАНУ задля забезпечення високої якості (ефективності) освітнього процесу.

1.3. Завдання Положення:

- уніфікувати підходи до організації самостійної роботи аспірантів;
- забезпечити організаційно-методичні засади для розвитку у аспірантів мотивації до навчання, формування навичок самостійної навчальної, науково-дослідної та практичної роботи, професійно значущих якостей, знань і умінь, розвитку, поглиблення наукових та практичних інтересів до майбутньої професії;
- створити умови для гармонійного творчого розвитку особистості при організації освітнього процесу.

2. Порядок проведення самостійної роботи аспірантів

2.1. Основні поняття, мета та завдання самостійної роботи аспірантів

2.1.1. Аспіранти вищих навчальних закладів зобов'язані виконувати вимоги освітньої програми (ст. 63 Закону України «Про вищу освіту»), яка передбачає, у тому числі, самостійне опанування окремих тем навчальних дисциплін. Самостійна робота аспірантів є однією з форм організації освітнього процесу у вищому навчальному закладі (ст. 50 Закону України «Про вищу освіту»).

Самостійна робота аспіранта - засіб самостійного засвоєння здобувачем вищої освіти навчального матеріалу в поза аудиторний час, що включений до навчального плану для вивчення певної дисципліни, або в аудиторії під безпосереднім керівництвом викладача; становить понад 50% бюджету часу, відведеного на конкретну дисципліну в робочому навчальному плані з урахуванням специфіки та змісту певної навчальної дисципліни, її місця, значення і дидактичної мети в реалізації освітньої програми.

2.1.2. Мета - системне і послідовне засвоєння в повному обсязі навчального матеріалу в межах програми навчальної дисципліни та формування у аспірантів самостійності як риси характеру, що відіграє важливу роль у формуванні сучасного фахівця, здатного до креативного мислення, вільного орієнтування в інформаційному просторі та прийняття важливих самостійних рішень у нестандартних професійних ситуаціях.

2.1.3. Головні завдання - навчити аспірантів планувати власну стратегію навчання, раціонально організувати свій час, застосовувати

інформаційні технології, опрацьовувати джерела інформації, здійснювати науково-дослідну роботу.

Реалізація завдань самостійної роботи забезпечується при наявності серйозної та стійкої мотивації аспірантів. Найбільш мотивуючим фактором є підготовка до подальшої ефективної професійної діяльності.

2.1.4. Форми

- самостійна робота в аудиторії під безпосереднім керівництвом викладача і в його присутності;
- позааудиторна робота, яка здійснюється аспірантом самостійно, без викладача, але під його загальним керівництвом і контролем, у т.ч. дистанційно.

2.1.5. Зміст самостійної роботи аспіранта при вивченні певної дисципліни визначається освітньо-науковою програмою, робочою програмою дисципліни, методичними рекомендаціями для аспірантів, завданнями викладача.

2.1.6. Для аспірантів заочної форми навчання завдання повинні бути сформульовані таким чином, щоб вони змогли самостійно вивчити зміст дисципліни.

2.2. Організація самостійної роботи аспірантів

2.2.1. Організація СР аспірантів - система заходів з цілеспрямованого навчання, контролю, стимулювання та методичного наповнення з метою забезпечення систематичності й ефективності роботи за навчальною дисципліною, при підготовці до семестрового контролю та підсумкової атестації, а також за науковою проблематикою.

2.2.2. При організації СР аспірантів викладачу необхідно виходити з місця і ролі навчальної дисципліни в структурно-логічній схемі освітньо-наукової програми для кожного освітнього ступеня, спеціальності, спеціалізації та завдань самостійної роботи щодо формування відповідних знань, вмінь і навичок (компетентностей).

2.2.3. До методів самостійної роботи, що сприяють індивідуалізації та інтенсифікації освітнього процесу, відносять:

- проблемно-пошукові;
- проектне навчання;
- колективної розумової діяльності;
- застосування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні.

2.2.3.1. Проблемно-пошукові методи спрямовані на активізацію пізнавальної діяльності аспірантів. їх застосування спонукає аспірантів до проведення самостійних досліджень, підвищує мотивацію подальшої роботи, сприяє розвитку логічного мислення, як наслідок, розвитку їх творчої самостійної діяльності:

- робота з інформаційними джерелами: опрацювання першоджерел (навчальних книг, періодичної та наукової літератури, довідників, відео-матеріалів тощо) при підготовці до практичних занять та виконанні індивідуальних завдань відповідно до робочої програми; вивчення нормативно-законодавчої та правової бази; опрацювання інтернет-ресурсів за певною проблематикою навчальної дисципліни;

- опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу;
- самостійне вирішення практичних завдань (виконання робіт аналітичного спрямування; вирішення і письмове оформлення завдань, схем, діаграм, інших робіт графічного характеру; відпрацювання тренінгів; самостійне опрацювання тестів відповідно до теми практичного заняття; самостійне розв'язання типових задач, ситуаційних вправ; підготовка до поточного та підсумкового контролів);

- переклад іноземних фахових текстів тощо.

2.2.3.2. Методи проектного навчання спрямовані на досягнення прогнозованих результатів самостійної роботи на основі вже здобутого досвіду. їх використання недоцільне та неможливе без чіткого визначення дидактичних

завдань, які аспіранти вирішують у навчальній діяльності за різними типами проектів:

- підготовка критичного есе, дайджесту на статті зарубіжних і вітчизняних авторів за визначеною тематикою;
- підготовка з обраної теми доповіді, презентації, портфоліо;
- написання дисертаційної роботи;
- проведення власних досліджень при підготовці до олімпіад та конференцій, конкурсів наукових робіт, участі в круглих столах та форумах;
- підготовка доповідей на наукові семінари, засідання наукових круглих столів;
- аналіз конкретної виробничої, технологічної, проблемної ситуації та підготовка відповідних аналітичних матеріалів.

В основу розробки індивідуальних проектних завдань викладачем має бути покладений особистісно орієнтований підхід, що ґрунтується на засадах партнерської взаємодії між викладачами та аспірантами.

2.2.3.3. **Методи колективної розумової діяльності.** Сутність методів полягає в колективній творчості аспірантів, спрямованій на вирішення певних завдань підвищеної складності. Їх застосування сприяє виявленню та розвитку творчого мислення, здібностей аспірантів, підвищенню рівня їх самостійності та інтелектуального розвитку, формуванню навичок колективної роботи, поліпшенню комунікативних навичок, емоційного стану аспірантів. Методи колективної розумової діяльності вирізняються новизною, більшою мобільністю у виборі напрямів розв'язання проблеми, творчістю учасників. До таких методів відносяться:

- формування колективних проектів;
- групові ситуаційні завдання;
- ділові ігри;
- тренінги;
- брейн-ринги;
- тощо.

2.2.3.4. **Методи застосування новітніх Інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні** надають можливість диференціації, поглиблення індивідуалізації навчання, розширення можливостей контролю та самоконтролю, використання творчих завдань.

Комп'ютерні технології виступають як зручний та потужний засіб отримання певного результату, а також сприяють:

- унаочненню запропонованого викладачем навчального матеріалу;
- поєднанню різних способів сприйняття інформації;
- підвищенню мотивації аспірантів до самостійної роботи за рахунок її наближення до реальних умов майбутньої професійної діяльності.

2.2.4. Завдяки систематичній самостійній роботі аспірант може:

- отримати якісні і ґрунтовні знання;
- набути практичних навичок в організації самостійної роботи;
- раціонально планувати і використовувати час;
- опанувати методики самостійної роботи й виховати у собі прагнення до постійного поповнення й оновлення загальних та спеціальних (фахових) знань у практичній діяльності.

2.3. Навчально-методичне та матеріально-технічне забезпечення самостійної роботи аспірантів

2.3.1. До комплексу навчально-методичного забезпечення самостійної роботи відносяться:

- програма та робоча програма дисципліни;
- календарно-тематичний план лекційних та практичних/семінарських занять;
- опорний конспект лекцій;
- збірник задач і завдань до практичних/семінарських занять 3

- дисципліни,
- практикуми;
  - методичні рекомендації до самостійної роботи аспірантів;
  - ситуаційні вправи (кейси) та ділові ігри;
  - друковані та електронні підручники, навчальні посібники;
  - завдання для контрольних робіт з необхідним рівнем їх варіативності;
  - тестові завдання;
  - візуальні засоби, зразки, фонд законодавчих та інструктивних документів (як правило, у спеціалізованих кабінетах/лабораторіях);

Для самостійної роботи також рекомендується відповідна наукова та фахова монографічна, періодична література, інтернет-ресурси.

Повний перелік навчально-методичного забезпечення самостійної роботи завчасно до початку семестру уточнюється викладачем та доводиться до відома аспірантів на першому занятті.

2.3.2. Викладач забезпечує розробку нового та актуалізацію наявного навчально-методичного забезпечення самостійної роботи відповідно програми дисципліни з метою створення необхідних та достатніх умов навчання, задоволення потреб аспірантів у методичних розробках.

2.3.3. Основною складовою матеріально-технічного забезпечення самостійної роботи є: навчально-методична та наукова література бібліотеки ІТГП НАНУ; інформаційні бази; сучасні технічні засоби обладнання (специфічні носії навчальних матеріалів) й апаратура, що застосовуються в навчальному процесі з метою підвищення його ефективності.

2.4. Контроль та самоконтроль самостійної роботи аспірантів

2.4.1. Контроль самостійної роботи здійснюється відповідно до «Положення про систему оцінювання успішності навчання аспірантів».

2.4.2. Навчальний матеріал дисципліни, засвоєний аспірантом під час самостійної роботи (поряд з таким, який опрацьовується під час інших навчальних занять), вноситься на поточний та підсумковий контроль.

2.4.3. Контроль самостійної роботи включає: відповідь на питання; перевірку результатів виконаних письмових вправ і завдань з обов'язковим посиланням на всі використані джерела (відповідно до вимог ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання. - Київ, 2007).

2.4.4. Можливість здійснення аспірантом самоконтролю передбачається у відповідних методичних матеріалах.

2.4.5. До засобів самоконтролю відносяться:

- складання плану відповіді, формулювання висновків на основі вивченого навчального матеріалу;

- самотестування за допомогою розроблених викладачем контрольних тестів з ключем правильних відповідей до них;

- дискусії з наукової проблематики;

- робота з літературою з метою уточнення та доповнення фактичного матеріалу, порівняння зі зразком;

- перевірка правильності виконання завдань за допомогою рекомендованих джерел тощо.

2.4.6. Завдання для контролю / самоконтролю повинні:

- формувати (поглибити) інтерес до теми, всієї дисципліни;

- спонукати до засвоєння нової термінології та понять;

- сприяти баченню міждисциплінарних зв'язків;

- заохотити до якісного вивчення матеріалу;

- формувати компетентності майбутнього фахівця тощо.

2.4.7. У проведенні контролю/самоконтролю самостійної роботи важливу роль відіграє використання сучасних комп'ютерних технологій. Контроль/самоконтроль самостійної роботи з використанням комп'ютерних технологій здійснюється на

основі методичного забезпечення, розробленого викладачем.

2.4.7. Бали, отримані студентами і аспірантами за результатами самостійної роботи, викладач заносить до Записної книжки викладача і оголошує на кожному практичному (семінарському) занятті.

Положення розроблене:

Копійка О.В., д.т.н., с.н.с., завідувач відділу комплексних досліджень ІТГП НАНУ

Триснюк В.М., д.т.н., с.н.с., старший науковий співробітник ІТГП НАНУ

Стрижак О.Є., д.т.н., с.н.с., провідний науковий співробітник ІТГП НАНУ

Кряжич О.О., к.т.н., старший науковий співробітник ІТГП НАНУ